

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 21.6.2002
KOM(2002) 333 slutlig

**RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET
OCH EUROPAPARLAMENTET**

om fördelning av indirekt mätta finansiella förmedlingstjänster (FISIM)

**En kvalitativ och kvantitativ analys av resultaten av provberäkningarna för fördelning
och beräkning av FISIM enligt rådets förordning (EG) nr 448/98
av den 16 februari 1998**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	Sammandrag.....	3
1.1	LAGRUM	3
1.2	TVÅ ALTERNATIV	4
2.	Bakgrundsinformation: Problemet som skall lösas i nationalräkenskaperna och dess effekt på bruttonationalprodukten (BNP)	6
3.	Metodik för FISIM-fördelning.....	7
4.	Uppgiftskällor	9
4.1	TÄCKNING AV SEKTORERNA S122 OCH S123.....	9
4.2	UPPGIFTER OM UT- OCH INLÅNINGSSTOCKAR SAMT OM RÄNTEFLÖDEN	9
5.	Viktiga resultat.....	10
5.1	JÄMFÖRELSE MELLAN ICKE-FÖRDELAD FISIM ENLIGT NUVARANDE DEFINITION OCH FÖRDELAD FISIM	10
5.2	CENTRALBANKENS PRODUKTION	10
5.3	FÖREKOMST AV NEGATIV FISIM	10
5.4	FISIM PER NÄRINGSGREN	10
5.5	EFFEKTEN PÅ BNP	11
5.5.1	Genomsnittlig effekt på BNP i varje land.....	11
5.5.2	Genomsnittlig effekt på BNI i varje land	14
5.5.3	Genomsnittlig effekt på BNP efter metod och land	14
5.5.4	"Volatilitetsindex"	15
5.5.5	FISIM i fasta priser.....	17
6.	Val av metod vid FISIM-fördelning.....	18
7.	Slutsatser.....	19

1. SAMMANDRAG

Finansförmedlare tar direkt betalt av sina kunder i form av provisioner och avgifter. Mätningen av produktionen och konsumtionen av dessa tjänster möter inte några speciella teoretiska eller praktiska problem för dem som sköter nationalräkenskaperna.

Men finansförmedlare kan också utföra tjänster för vilka de indirekt tar betalt genom att använda olika räntesatser vid utlåning och inlåning. De betalar lägre räntor än som annars skulle vara fallet till dem som lånar dem pengar och tar ut högre räntor av dem som lånar från dem. De nettoränteintäkter som därmed fås in används för att täcka förmedlarnas kostnader och ge ett driftsöverskott. Genom ett sådant räntesystem kan man undvika att kunderna betalar individuellt för utförda tjänster och detta har gett upphov till det mönster som räntesatserna i praktiken följer. I denna situation måste man dock för nationalräkenskaperna använda ett indirekt mått, kallat indirekt mätta finansiella förmedlingstjänster (FISIM), för värdet på de tjänster som förmedlarna tar indirekt betalt för.

Teoretiskt sett bör FISIM-produktionen fördelas mellan de olika mottagarna eller användarna av de tjänster för vilka någon direkt avgift inte uttas, och som därför i nationalräkenskaperna behandlas som insatsförbrukning i samband med företag, som slutlig förbrukning i samband med hushåll, offentlig sektor och ideella organisationer för hushåll, eller som export till utländska enheter.

Då skulle FISIM beaktas vid beräkningen av bruttonationalprodukten (BNP) och bruttonationalinkomsten (BNI) precis som alla andra typer av produktion.

I praktiken kan det däremot bli svårt att finna en metod för att fördela FISIM mellan olika användare på ett sätt som både tar tillbörlig hänsyn till ekonomisk teori och gör det praktiskt möjligt att inhämta de uppgifter som behövs.

1.1 Lagrum

Genom rådets förordning (EG) nr 448/98 om komplettering och ändring av rådets förordning (EG) nr 2223/96 om fördelning av indirekt mätta finansiella förmedlingstjänster (FISIM) inom ramen för det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet (ENS) fastställs en princip för fördelning av FISIM. Rådsförordningen innehåller provmetoder för FISIM-fördelning som medlemsstaterna skulle pröva under åren 1995–2001.

Denna slutrapport föranleds av artikel 5 i förordningen där kommissionen åläggs att ”efter samråd med Kommittén för det statistiska programmet /.../ lämna in /.../ före den 1 juli 2002 en slutrapport till Europaparlamentet och rådet med en kvalitativ och kvantitativ analys av konsekvenserna av försöksmetoderna för fördelning och beräkning av FISIM”. Tekniskt mera utförliga rapporter har lämnats till de nationella statistiska organen under hela provperioden.

Det står vidare i förordningen att om den avslutande utvärderingsrapporten visar att resultaten från provperioden är tillförlitliga skall FISIM fördelas i nationalräkenskaperna.

Detta skulle innebära förändringar (höjningar) i bruttonationalprodukten och bruttonationalinkomsten. I rådsförordningens artikel 8.1 står det dock att ”beslutet att fördela FISIM för fastställande av den bruttonationalinkomst som används för gemenskapens budget och dess egna medel bör antas av rådet genom enhälligt beslut på förslag av kommissionen”.

Skulle den slutliga utvärderingsrapporten däremot ge ett negativt resultat och visa att ingen av provmetoderna för att fördela FISIM är ett tillförlitligare mått på ekonomisk aktivitet än nuvarande noll-fördelning, måste kommissionen underställa rådet ett lämpligt förslag till ändring av förordning (EG) nr 2223/96 för att ta bort den princip om att fördela FISIM som infördes i metodiken för ENS 1995 genom förordning (EG) nr 448/98.

1.2 Två alternativ

Inför provperioden bildades en FISIM-arbetsgrupp vid Eurostat. I arbetsgruppen deltar nationella experter med ansvar för provningsarbetet i varje medlemsstat. Kandidatländerna har deltagit i arbetsgruppen mot slutet av perioden, men ett av dem, Slovakien, har genomfört hela provprogrammet.

På arbetsgruppens möten har man bearbetat gemensam praxis för att få bättre jämförbarhet och diskuterat frågor rörande metodik och data. Verksamheten i FISIM-arbetsgruppen och resultaten i medlemsstaterna har diskuterats regelbundet i arbetsgruppen för nationalräkenskaper.

Provprogrammets viktigaste resultat är följande:

- Den allmänna uppfattningen är att en fördelning av FISIM teoretiskt sett skulle förbättra ENS-metodiken och ge en exaktare uppgift om storleken på BNP. Genom förändringen skulle BNP fås att omfatta hela det förädlingsvärde som skapas av finansinstituten och inte bara den del (vilken varierar kraftigt mellan medlemsstaterna) som utgörs av sådana provisioner och avgifter som faktureras direkt till kunden.
- FISIM-fördelningen torde få en effekt på BNP (och BNI) på i medeltal 1,3 %.
- Praktiskt sett står det å andra sidan klart att en fördelning av FISIM måste ske på grundval av exakta uppgifter, eftersom FISIM beräknas som marginaler. Medlemsstaterna signalerar att det ibland saknas direkta uppgiftskällor, vilket kan skapa osäkerhet kring tillförlitligheten hos nationella aggregat som omfattar fördelade FISIM.

Två handlingsalternativ är möjliga, beroende på hur man tar ställning till de teoretiska och praktiska synpunkterna.

- **Handlingsalternativ 1:** Trots att det ibland saknas direkta uppgiftskällor har medlemsstaterna lyckats använda provmetoderna och fått fram jämförbara och ganska stabila resultat.

Det råder enighet om att det, teoretiskt sett, är önskvärt med en fördelning av FISIM, men att det praktiskt sett inte fungerar perfekt. Förmodligen kommer kvalitetsproblemen dock att krympa med tiden, särskilt till följd av att nya

uppgiftskällor utvecklas för att fylla ECB:s behov av data, och en tillräcklig kvalitetsnivå torde redan föreligga.

Det är alltså fullt möjligt att fördela FISIM i nationalräkenskaperna, vilket skulle bringa medlemsstaternas nationalräkenskaper i linje med dem som sammanställs i USA, Kanada och Australien där FISIM redan fördelas i nationalräkenskaperna.

Vissa medlemsstater föreslår att man skjuter upp starten för FISIM-fördelning till 2004 eller 2005, eftersom de anser att detta extra uppskov skulle ge tid att förbättra källor och metoder.

Genom ett sådant positivt beslut om FISIM-fördelningen hoppas man ge de nationella statistikorganen möjlighet att förbättra kvaliteten på informationen från olika källor, särskilt bankerna.

Detta handlingsalternativ stöds av de flesta medlemsstaterna.

- **Handlingsalternativ 2:** Det finns teoretiska invändningar mot FISIM-fördelningen, särskilt med hänsyn till att ersättning för utlåning är kopplat till ekonomiska funktioner (t.ex. produktion och konsumtion).

Även om en FISIM-fördelning hade varit en god idé rent teoretiskt, så menar man vidare att provperioden visat att resultaten främst grundar sig på uppskattningar gjorda i brist på direkta uppgifter. I synnerhet sådana data som behövs för att sammanställa regionala räkenskaper och kvartalsräkenskaper skulle bli osäkra om FISIM-fördelningen genomfördes.

I praktiken är alltså ingen av provmetoderna i förordningen tillfredsställande och det vore bättre att inte fördela FISIM i nationalräkenskaperna. Man förordar att även fortsättningsvis använda noll-fördelning när det gäller behandlingen av FISIM i nationalräkenskaperna. Om de önskade skulle medlemsstaterna dock kunna inkludera FISIM i satelliträkenskaper.

Detta handlingsalternativ stöds av en minoritet av medlemsstaterna.

Det första handlingsalternativet stöds av en stor majoritet av medlemsstaterna. Det anses allmänt att en fördelning av FISIM skulle göra aggregaten i nationalräkenskaperna exaktare.

Det kan vara nyttigt att erinra om slutsatserna i delrapporten som kommissionen lämnade till Europaparlamentet och rådet 2000: "Eftersom FISIM beräknas som marginaler, kräver en fördelning att man använder precisa statistiska uppgifter. Trots att vissa uppgifter saknar direkta källor, kunde medlemsstaterna använda försöksmetoderna och få fram ganska stabila resultat. Därför anser kommissionen att det är möjligt att fördela FISIM om förbättringar fortsätter att göras i statistikallarna".

Under de senaste två åren har medlemsstaterna lämnat reviderade resultat för de första åren i provperioden (1995–1997). Revideringen föranleds av att uppgiftskällorna och metoderna för att uppskatta värden blivit bättre.

Kommissionen tänker inte underskatta de praktiska svårigheter FISIM-fördelningen inneburit, men resultaten av provperioden uppfattas som övervägande positiva.

Kommissionen räknar med att kvaliteten på källor och metoder kommer att förbättras fortlöpande under kommande år, i takt med att medlemsstaterna drar nytta av erfarenheterna från arbetet.

Mot denna bakgrund och med stöd av rådets förordning (EG) nr 448/98 kommer kommissionen därför före utgången av 2002 att lägga förslag till en kommissionsförordning om fördelning av FISIM i nationalräkenskaperna.

Kommissionen anser att det kan vara lämpligt med två extra år för att ge medlemsstaterna möjlighet att förbättra källor och metoder ytterligare. Med start den 1 januari 2005 bör data som levereras (tidigare år) enligt leveransprogrammet för nationalräkenskapsdata (Bilaga B i rådets förordning (EG) nr 2223/96) omfatta FISIM-fördelningen.

Enligt rådets förordning (EG) nr 448/98 (artikel 8) skall FISIM-fördelningen dock inte tas med i beräkningen för ändamål kopplade till gemenskapens budget och dess egna medel, annat än om rådet fattar ett enhälligt beslut om detta efter förslag från kommissionen.

2. BAKGRUNDSINFORMATION: PROBLEMET SOM SKALL LÖSAS I NATIONALRÄKENSKAPERNA OCH DESS EFFEKT PÅ BRUTTONATIONALPRODUKTEN (BNP)

Lyckas man lösa problemet med att fördela FISIM kommer detta att leda till stora förbättringar i det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet (ENS 1995) och särskilt till exaktare uppgifter på BNP:s storlek.

FISIM-fördelning rekommenderas i Nationalräkenskapssystemet (SNA 93), vilket utarbetades gemensamt av FN, IMF, OECD, Världsbanken och Europeiska gemenskapernas kommission.

Syftet med rådets förordning av den 16 februari 1998 om fördelning av FISIM inom ENS är att ange en metod som alla medlemsstaterna kan använda på samma sätt.

Enligt rådets förordning (EG) nr 448/98 skall fördelningen av FISIM göras på grundval av en "referensräntesats".

I provberäkningarna är fördelningen av FISIM mellan användare baserad på skillnaden mellan de verkliga räntorna för ränteskulder och räntefordringar och denna "referensränta".

Referensräntan är den rena kostnaden för lånat kapital, dvs. en ränta från vilken riskpremien i största möjliga mån har eliminerats och som inte inkluderar några förmedlingstjänster.

Följande två exempel visar hur beräkningarna görs:

- Ett lån på 100:
 - Finansförmedlarens ränta på utlåning 5%
 - Referensränta 2 %

- $\text{FISIM} = 100 \times (5\% - 2\%) = 3$
- En insättning på 100:
 - Finansförmedlarens ränta på inlåning 1,5 %
 - Referensränta 2 %
 - $\text{FISIM} = 100 \times (2\% - 1,5\%) = 0,5$

FISIM totalt = 3,5

I ENS från 1995 (före ändringarna genom rådets förordning nr 448/98) och i de uppgifter som medlemsstaterna levererar skall enligt överenskommelse ingen hänsyn tas till hur FISIM fördelar sig på användare, utan den behandlas som en del av en nominell sektors insatsförbrukning. BNP påverkas därför inte av FISIM men väl av de provisioner och avgifter som finansförmedlarna tar ut direkt av användarna. Storleksförhållandet mellan den del som tas ut direkt i form av provisioner och avgifter och den del som tas ut indirekt i form av FISIM varierar dock från land till land.

Storleksförhållande mellan dels FISIM, dels provisioner och avgifter i finansförmedlarnas produktion (förra året).

	Neder- länderna	Finland	Spanien	Tyskland	Danmark	Stor- britan- nien	Frank- rike	Italien	Luxem- burg
FISIM	70 %	70 %	68%	67 %	53 %	50 %	44 %	34 %	23 %
Provisioner och avgifter	30 %	30 %	32%	33 %	47 %	50 %	56 %	66 %	77 %
Produktion	100 %	100 %	100%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Av tabellen framgår det att nuvarande metodik innebär bristande harmonisering.

3. METODIK FÖR FISIM-FÖRDELNING

FISIM skall bara beräknas och fördelas på sådan ut- och inlåning som finansförmedlare (som hör till sektorerna S122 övriga monetära finansinstitut och S123 övriga finansförmedlare, förutom försäkringsbolag och pensionsfonder) beviljar användarsektorer. Detta beror på att det bara är räntesatserna på denna ut- och inlåning som styrs av finansförmedlarna.

Centralbankens (S121) produktion anges som summan av dess kostnader. Centralbanken tas inte med när FISIM beräknas och fördelas på användarsektorer.

FISIM fördelas bara på in- och utlåning. Detta innebär att FISIM inte fördelas på andra värdepapper än aktier (t.ex. obligationer), eftersom finansförmedlare som köper eller säljer värdepapper på den öppna marknaden är ekonomiska aktörer som inte styr priserna på det som köps eller säljs och därmed inte heller de räntor som de

uppbär eller betalar. Andra värdepapper än aktier används bara till att beräkna referensräntan i metoderna 2 och 4c (förklaring nedan).

Beräkningen av FISIM på ut- och inlåning baseras på skillnaden mellan den faktiska ut- och inlåningsräntan och referensräntan.

I bilaga III till rådets förordning 448/98 återfinns de erforderliga statistiska uppgifterna för beräkning och fördelning av FISIM. Där fastslås att det är "nödvändigt att använda tabellen med uppgifter om de genomsnittliga stockarna för utlåning, inlåning (uppdelat efter användarsektorer) och andra värdepapper än aktier som har utfärdats av finansförmedlare för perioden (genomsnitt för fyra kvartal) och den upplupna räntan efter omfördelning av räntesubventionerna till de faktiska mottagarna såsom anges i ENS 1995".

Med hjälp av dessa statistiska uppgifter blir det möjligt att beräkna dels sex interna referensräntor, dels en extern referensränta för export och import av FISIM:

Metoder för att beräkna referensräntan

Metod 1	Räntefordringar på lån mellan inhemska banker, dividerat med stocken för lån mellan inhemska banker.
Metod 2	Räntefordringar på lån mellan inhemska banker och på värdepapper andra än aktier som utfärdats av finansförmedlare, dividerat med stocken för lån mellan inhemska banker och för andra värdepapper som utfärdats av finansförmedlare.
Metod 3	Metod 1 tillämpad på kortfristiga transaktioner Offentliggjorda räntor för andra värdepapper än aktier tillämpade på långfristiga transaktioner.
Metod 4a	Genomsnitt av de genomsnittliga ut- och inlåningsräntorna tillämpat på inhemska institutionella användarsektorer (andra än centralbanker).
Metod 4b	Genomsnitt av metoderna 4a och 1.
Metod 4c	Genomsnitt av metoderna 4a och 2.
Metod för export och import	Viktad genomsnittlig ränta på ut- och inlåning mellan banker i form av inhemska och utländska finansförmedlare.

Stockar och ränta på ut- och inlåning måste delas upp på användarsektorer.

Hushållssektorn i nationalräkenskaperna inbegriper hushållen både som konsumenter och som producenter om de har icke-registrerade företag.

För att bestämma vilken andel av FISIM som skall hänföras till slutlig förbrukning, och därefter kunna uppskatta effekten på BNP, är det vidare nödvändigt att göra en vidareindelning av stockarna och räntan på lån som beviljats till hushållen genom att man särskiljer:

- Bostadslån (insatsförbrukning, eftersom egnahemsägare av systemet uppfattas som företagsägare som producerar boendetjänster till egen slutförbrukning, vilket betyder att bostäder inte är varaktiga konsumtionsvaror).
- Lån till hushållen som ägare av icke-registrerade företag (insatsförbrukning).

- Andra lån till hushåll (slutlig förbrukning).

Stockar och räntor på inlåning från hushållen måste också finfördelas genom att man särskiljer:

- Inlåning från hushållen som ägare av icke-registrerade företag (insatsförbrukning).
- Inlåning från hushållen i egenskap av konsumenter (slutlig förbrukning).

4. UPPGIFTSKÄLLOR

4.1 Täckning av sektorerna S122 och S123

FISIM som skall fördelas produceras av andra monetära finansinstitut (sektor S122, omfattar ej centralbanken) och av övriga finansförmedlare, utom försäkringsbolag och pensionsfonder (sektor S123).

Uppgifterna om sektor S122 är tillförlitligare än dem om S123, men den sistnämnda sektorn är betydligt mindre.

4.2 Uppgifter om ut- och inlåningsstockar samt om ränteflöden

I de flesta fall kan de nödvändiga uppgifterna om ut- och inlåningsstockar hämtas från direkta källor, där de är uppdelade på de viktigaste inhemska användarsektorerna. Som regel är informationen om ränteflöden inte lika detaljerad som den om stockar. I flertalet länder finns det information om ränteflöden från direkta uppgiftskällor, men utan uppdelning på institutionella sektorer, och därför måste man göra en skattning av värdet på ränteflödena för varje institutionell sektor med hjälp av en uppskattad räntesats som tillämpas på kända motsvarande stockar.

Ett viktigt problem är den uppdelning av hushållens in- och utlåning som krävs för att man skall kunna avgöra vilken del som är slutlig förbrukning (påverkar BNP) och vilken del som är insatsförbrukning (påverkar inte BNP). Det är särskilt svårt att åstadkomma denna uppdelning på inlåningssidan, där man med hjälp av skattningar måste skilja mellan inlåning från hushåll i egenskap av icke-registrerade företag och inlåning från enskilda (varvid denna senare typ har störst effekt på den BNP-höjning som FISIM-fördelningen framkallar).

Svårigheter uppstår vid beräkningen av importen (exporten redovisas bättre), eftersom det saknas tillräckliga kunskaper om ut- och inlåning från inhemska institutionella sektorer i utländska finansinstitut.

För att använda metod 3 enligt beskrivningen i förordningen måste man skilja på långfristig och kortfristig ut- och inlåning, vilket åtta medlemsstater inte kunde göra.

5. VIKTIGA RESULTAT

5.1 Jämförelse mellan icke-fördelad FISIM enligt nuvarande definition och fördelad FISIM

Skillnaden mellan total FISIM (som inte fördelats på användare) beräknad med metoder enligt nuvarande definition och fördelad FISIM är mycket liten. Skillnaden – som kan vara positiv eller negativ beroende på medlemsstat – beror framför allt på finansförmedlarnas ränteskulder minus räntefordringar när det gäller andra värdepapper än aktier, eftersom andra värdepapper än aktier ingår i beräkningen av total FISIM, medan beräkningen av fördelad FISIM begränsas till utlåning och inlåning (eftersom finansförmedlarna bara kan styra räntorna på utlåning och inlåning).

5.2 Centralbankens produktion

Enligt FISIM-förordningen skall centralbankens produktion inte beräknas på samma sätt som för de övriga finansförmedlarna, utan som summan av kostnader. De flesta medlemsstaterna stödjer detta tillvägagångssätt i sina rapporter.

5.3 Förekomst av negativ FISIM

Negativ FISIM kan förekomma, eftersom fördelad FISIM är skillnaden mellan finansförmedlares räntefordringar och referensräntan (när det gäller utlåning) samt skillnaden mellan referensräntan och finansförmedlares ränteskulder (när det gäller inlåning).

Att referensräntan varierar ständigt, medan räntan på viss in- eller utlåning är ganska stabil kan förklara att det förekommer negativ FISIM.

De flesta medlemsstater är tveksamma till negativ FISIM och framhåller svårigheten med att redovisa en tjänst med ett negativt värde. Andra medlemsstater anser att det visst kan förekomma negativ FISIM, med argumentet att intäkterna i sektorerna S122/S123 inte bara genereras genom skillnaden mellan räntefordringar och ränteskulder, utan även genom provisioner och avgifter.

Negativ FISIM kan undantagsvis förekomma när FISIM fördelas på användarsektorer, men FISIM blir nästan alltid positiv med alla beräkningsmetoder, och total FISIM för all bankverksamhet är alltid positiv.

I samtliga sektorer är det sällsynt med negativ FISIM, men det kan förekomma i sektorn för försäkringsbolag och pensionsfonder (det gäller inlåningssidan).

5.4 FISIM per näringsgren

Eurostat föreslog två alternativa metoder för fördelning av FISIM på näringsgren:

- Metod A som baserades på en uppskattning av in- och utlåningsstockar i varje näringsgren.
- Metod B som baserades på produktionen i varje näringsgren.

Båda dessa metoder är teoretiskt sett svaga, men de föreslogs på grund av att det saknades basuppgifter. Metod A ansågs vara mera exakt än metod B, trots att stockar endast ger en grov uppfattning om FISIM. Bara en minoritet av medlemsstaterna kan beräkna fördelning med hjälp av metod A. De flesta medlemsstaterna använde metod B för att beräkna fördelning på näringsgrenar på nivån NACE 60.

5.5 Effekten på BNP

5.5.1 Genomsnittlig effekt på BNP i varje land

En jämförelse av FISIM-fördelningens genomsnittliga effekt på BNP i varje land ger inte någon helt rättvisande bild av finansförmedlarnas betydelse för ekonomin, eftersom dessa också tar ut direkta provisioner och avgifter som redan har fördelats på användarsektorerna och därför också redan har beaktats i beräkningen av BNP.

I de länder som har tillhandahållit en jämförelse mellan dels FISIM, dels provisioner och avgifter kan man iaktta en tendens mot sjunkande FISIM under perioden, eftersom direktuttagna provisioner och avgifter är en växande andel av finansförmedlarnas produktion.

FISIM-produktion delad med summan av provisioner och avgifter uttagna av S122 och S123

	Danmark	Tyskland	Spanien	Frankrike	Italien	Luxemburg	Nederländerna	Finland	Storbritannien
1995	1,77	2,88	2,93	1,35	0,90	1,70	3,44	4,57	1,47
1996	1,47	2,80	2,74	1,28	0,71	1,61	3,12	2,79	1,31
1997	1,33	2,42	2,47	1,07	0,64	0,62	2,59	2,70	1,32
1998	1,11	2,01	2,17	0,95	0,52	0,44	2,33	2,75	1,32
1999	-	-	2,04	0,87	0,51	0,61	2,32	2,32	1,06
2000	-	-	1,97	0,79	-	0,30	-	2,36	1,00

Utgår man från ett genomsnitt för alla år och alla metoder leder FISIM-fördelning till en BNP-ökning med ca 1,3 % (vägt medeltal för länderna).

Närmare bestämt har effekten på BNP (vägt medeltal för länderna) varit enligt följande under åren:

1995: 1,43 %
1996: 1,37 %
1997: 1,34 %
1998: 1,32 %
1999: 1,27 %
2000: 1,34 %

Effektens volatilitet diskuteras land för land i avsnitt 5.5.4.

I tabellen nedan visas effekten på BNP i varje land (beräkningen är baserad på ett medeltal på olika metoder under provperioden). Effekten delas upp på följande sätt:

- Ökning av hushållens slutliga förbrukning (inklusive ideella organisationer när denna sektor inte kan redovisas separat) när det gäller tjänster som producerats av inhemska finansförmedlare.
- Ökning av den slutliga förbrukningen av icke-marknadstjänster som tillhandahålls av offentliga sektorn och hushållens ideella organisationer (när den sistnämnda sektorn redovisas separat) när det gäller tjänster som producerats av inhemska finansförmedlare.
- Export av FISIM minus import av FISIM för marknadsproducenternas insatsförbrukning (eftersom FISIM-import för slutlig förbrukning är neutral i förhållande till BNP). Export och import av FISIM beräknas inte bara på grundval av utlåning och inlåning mellan finansförmedlare och enheter som inte är finansförmedlare. Man beräknar även utlåning och inlåning mellan inhemska och utländska banker, och beroende på om netto är positivt eller negativt behandlas de som export alternativt import.

Land	Effekt på BNP (%)	Andel i ökningen från hushållens slutförbrukning	Andel i ökningen från slutförbrukning av icke-marknads-tjänster	Andel i ökningen från exporterad insats-förbrukning minus import
Belgien	1,6	1,1	0,2	0,3
Danmark	1,5	1,3	0,1	0,1
Tyskland	1,4	1,5	0,2	-0,3 (1)
Grekland	1,6	1,1	0,5	(2)
Spanien	1,3	1,2	0,1	0
Frankrike	1,1	0,8	0,2	0,1
Irland	0,9	0,6	0,3	(2)
Italien	1,1	1	0,1	0
Luxemburg	8,2	0,8	0,2	7,2 (1)
Nederländerna	1,4	1,1	0,1	0,2
Österrike	1,2	0,4	0,4	0,4
Portugal	2,0	1,7	0,4	-0,1
Finland	1,2	0,9	0,1	0,2 (1)
Sverige	1,1	1	0,1	0 (1)
Storbritannien	1,7	1,6	0,1	0
Vägt EU-medeltal	1,3	1,2	0,1	0
Slovakien	1,5	0,9	0,6	0

(1) Landet har inte infört beräkningar av FISIM-import än.

(2) Landet har inte infört beräkningar av FISIM-import och FISIM-export än.

Ca 90% av denna effekt kan förklaras med en ökning av hushållens slutliga förbrukning, dvs. FISIM fördelat på utlåning och inlåning till hushållen i egenskap av slutkonsumenter.

Av detta framgår tydligt att uppdelningen av hushållssektorn så att hushållens in- och utlåning i egenskap av slutkonsumenter går att skilja ut är grundläggande för att resultaten skall bli tillförlitliga.

Det kan noteras att effekten på BNP är likartad i medlemsstaterna, utom i Luxemburg som exporterar en stor del av FISIM.

5.5.2 Genomsnittlig effekt på BNI i varje land

Om FISIM fördelades skulle export minus import av FISIM, om man tittar på BNI istället för BNP, vägas upp av förändringen i ränteskulder minus räntefordringar från omvärlden.

Effekten skulle bli ganska liten (mellan $-0,3\%$ och $+0,4\%$ av BNP) utom i Luxemburg där FISIM-exporten ($7,2\%$ av BNP) skulle vägas upp av en kraftig höjning i ränteskulder minus räntefordringar från omvärlden. Detta skulle för Luxemburgs del innebära en effekt på BNI på 1% , istället för $8,2\%$ på BNP.

Statistiskt sett ger FISIM-fördelning ungefär samma effekt på alla medlemsstater (ca $1,3\%$), inklusive Luxemburg.

5.5.3 Genomsnittlig effekt på BNP efter metod och land

I kapitel III redovisades olika metoder att beräkna referensräntan. Effekten på BNP är i stort sett densamma oberoende av vilken intern referensränta som används.

	Metod 1	Metod 2	Metod 3	Metod 4a	Metod 4b	Metod 4c	Medeltal för metoderna
Belgien	1,44%	1,75%	1,69%	1,57%	1,50%	1,66%	1,60%
Danmark	1,44%	1,45%	1,42%	1,64%	1,54%	1,55%	1,51%
Tyskland	1,23%	1,41%	-	1,60%	1,42%	1,51%	1,43%
Grekland	1,76%	1,27%	1,93%	1,60%	1,68%	1,43%	1,61%
Spanien	1,26%	1,48%	1,40%	1,27%	1,26%	1,38%	1,34%
Frankrike	1,03%	1,14%	-	1,06%	1,05%	1,09%	1,07%
Italien	1,07%	1,25%	0,89%	1,14%	1,10%	1,19%	1,11%
Luxemburg	8,23%	8,81%	-	7,80%	8,02%	8,40%	8,24%
Nederländerna	1,31%	1,50%	1,28%	1,30%	1,31%	1,40%	1,35%
Österrike	1,20%	1,16%	1,19%	1,19%	1,20%	1,16%	1,18%
Portugal	1,51%	1,62%	-	2,80%	2,16%	2,21%	2,06%
Finland	1,22%	1,29%	-	1,16%	1,19%	1,23%	1,22%
Sverige	1,08%	1,20%	-	1,01%	1,04%	1,10%	1,09%
Storbritannien	1,60%	1,62%	-	1,79%	1,70%	1,71%	1,69%
Vägt EU-medeltal	1,26%	1,38%	1,21%		1,34%	1,40%	1,35%

Uppgifterna i tabellen är medeltal för alla år.

Metod 1, som bygger på räntan mellan banker, ger i genomsnitt en ökning på $1,26\%$ av BNP.

Metod 2, som även omfattar obligationsräntan, har i genomsnitt en aning högre effekt ($1,38\%$ av BNP) under de år som undersökts.

Under de år som studerats var den långa räntan högre än den ränta som tillämpas vid lån mellan banker och därför är referensräntan i metod 2 som regel högre än referensräntan i metod 1. Eftersom de stockar som påverkar BNP (främst in- och utlåning från hushållen i egenskap av konsumenter) är större på inlånings- än utlåningssidan blir effekten av FISIM-fördelning på BNP större när referensräntan är högre.

Metod 3 har en lägre effekt, men kan å andra sidan inte genomföras av ett flertal medlemsstater, eftersom dessa inte kan dela upp utlåning och inlåning efter

förfallotid. Eftersom man i denna metod också använder sig av två referensräntor (en för långfristiga transaktioner, en annan för kortfristiga transaktioner), är nackdelen att man systematiskt eliminerar de "utjämningsfördelar" som uppstår genom att finansförmedlarna använder kortfristig inlåning för att finansiera utlåning med längre löptid. Metod 3 bör utgå, anser de flesta medlemsstaterna.

Metod 4a mäter endast skillnaden mellan utlånings- och inlåningsränta, och ingen av dessa räntor står i någon mätbar relation till det rena räntebegreppet (båda innehåller till viss del en serviceavgift, men dess omfattning är inte känd). Flera medlemsstater var kritiska till detta förfaringssätt.

Metoderna 4b och 4c är en blandning mellan metod 4a och någon av metoderna 1 eller 2.

Ur ett metodperspektiv bör referensräntan mäta de rena omkostnaderna för de medel som behövs vid en inlånings- eller utlåningstransaktion, utan att innehålla något inslag av serviceavgift eller riskpremie. Teoretiskt sett är därför metoderna 1 och 2 bättre än metoderna 4a-c, men 4a-c togs ändå med i förordningen eftersom de antogs ge mer stabila resultat, eftersom den andel av FISIM som fördelas på inlåning respektive utlåning borde bli stabilare.

5.5.4 "Volatilitetsindex"

För att testa resultatens stabilitet har respektive metods "volatilitet" mätts på följande vis:

"Volatilitetsindex" för fördelningen av FISIM, beräknad på grundval av resultaten uppdelade efter land och metod

$$= \frac{\left| \text{effekt på BNP år } n + 1 - \text{effekt på BNP år } n \right|}{\text{effekt på BNP år } n}$$

Genomsnittligt "volatilitetsindex" efter metod och land (medeltal för alla år i %) är som följer:

	Metod 1	Metod 2	Metod 3	Metod 4a	Metod 4b	Metod 4c	Medeltal för metoderna (*)
Belgien	16,7%	9,8%	10,6%	8,6%	12,4%	9,2%	11,3%
Danmark	8,3%	7,9%	8,6%	5,9%	7,0%	6,8%	7,2%
Tyskland	2,6%	4,9%	-	5,3%	4,1%	5,1%	4,4%
Grekland	25,8%	30,1%	27,5%	10,9%	18,4%	13,0%	19,6%
Spanien	21,9%	17,9%	21,6%	13,7%	17,7%	16,0%	17,4%
Frankrike	4,4%	4,1%	-	6,0%	4,5%	4,4%	4,7%
Italien	11,9%	8,9%	18,9%	5,1%	7,2%	5,3%	7,7%
Nederländerna	7,6%	6,8%	10,5%	8,7%	7,2%	7,2%	7,5%
Österrike	4,9%	8,7%	4,4%	4,2%	4,5%	8,7%	6,2%
Portugal	16,7%	21%	-	15,7%	13,1%	12,8%	15,9%
Finland	18,1%	11,7%	-	11,9%	14,4%	11,2%	13,5%
Sverige	9,3%	12,7%	-	14,4%	10,9%	12,4%	11,9%
Storbritannien	4,6%	3,4%	-	4,5%	4,0%	3,9%	4,1%
Vägt EU-medeltal	7,6%	7,3%	16,2%	6,7%	6,7%	6,4%	6,9%

(*) Utom metod 3.

Föga häpnadsväckande uppvisar metod 4a i medeltal minst volatilitet. Det är emellertid inte någon signifikant skillnad mellan denna metod och metoderna 1 och 2: bara 1 %. Men det framgår av tabellen att de olika metodernas volatilitet skiljer sig ganska kraftigt åt mellan medlemsstaterna och att volatiliteten som regel varierar ganska mycket mellan metoderna i en medlemsstat.

Det bör betonas att volatiliteten för FISIM (7 %) är jämförbar med volatiliteten för andra näringsgrenar. Jordbruk (inbegripet jordbruk, jakt, skogsbruk och fiske) som är en betydande näring och svarar för i genomsnitt 2 % av BNP i hela EU har t.ex. under samma period ett volatilitetsindex på 5 %. Vissa andra serier i räkenskaperna uppvisar volatilitetsnivåer nära den som gäller för FISIM. Det bör således stå klart att FISIM-volatiliteten inte är något hinder mot att FISIM-fördelning införs på reguljär basis.

Det skulle vara bra att veta om den genomsnittliga FISIM-volatiliteten beror på förändringar i stockar (uttryckt i % av BNP) eller förändringar i ränteläget.

Ett "volatilitetsindex" baserat på inhemska ut- och inlåningsstockar totalt (i % av BNP) plus exporterade ut- och inlåningsstockar totalt (i % av BNP) minus importerade ut- och inlåningsstockar totalt (insatsförbrukning, i % av BNP) har beräknats enligt följande:

$$= \left| \frac{(\text{ut - och inlåningss tockar år } n + 1) - (\text{ut - och inlåningss tockar år } n)}{\text{ut - och inlåningss tockar år } n} \right|$$

Resultaten uttrycktes i procent av BNP för att stämma överens med det allmänna volatilitetsindex som beskrevs ovan.

Enligt volatilitetsindex för stockarna är stockarnas effekt på BNP 4,5 %. Om man förutsätter att räntorna är oförändrade, betyder detta att volatiliteten för FISIM-effekten på BNP är 4,5 % och inte 7,6 % (resultatet med metod 1 för löpande priser). Man måste hur som helst vara medveten om att volatilitetsindex också beror på vad länderna har för finansiell struktur.

Vägt EU-medeltal för stockarnas volatilitet är ganska lågt, och detta betyder att FISIM är ganska stabilt i fasta priser.

5.5.5 *FISIM i fasta priser*

Hur FISIM i löpande priser utvecklas beror på förskjutningar i två komponenter som ingår i beräkningen: Volymkomponenten (förändringar i fastprisberäknade in- och utlåningsstockar) och priskomponenten (förändringar i skillnaden mellan utlåningsräntan och referensräntan respektive i skillnaden mellan referensräntan och inlåningsräntan).

FISIM-förordningen innehåller en formel för fördelning av FISIM i fasta priser. Formeln kan enkelt uttryckas enligt följande:

$$\text{FISIM på utlåning till den institutionella sektorn i fasta priser från 1995} =$$

$$\text{Utlåningsstockar i fasta priser från 1995} \times \text{basår (1995) för FISIM-marginal}$$

Samma formel kan tillämpas på inlåning.

De flesta medlemsstaterna har valt den implicita prisdeflatoren för slutlig inhemsk efterfrågan för fastprisberäkning med prisindex.

Det framgår tydligt av formeln att FISIM i fasta priser bara inbegriper utvecklingen för in- och utlåningsstockar, som har deflaterats med ett allmänt prisindex.

Som redan visats i föregående avsnitt är FISIM-volatiliteten p.g.a. volymkomponenten ganska låg i medeltal. Samma slutsats kommer man till via undersökningen av FISIM i fasta priser, och särskilt om man undersöker effekten av FISIM-fördelning på BNP-tillväxt i fasta priser.

Med utgångspunkt i de beräkningar av FISIM till fasta priser som medlemsstaterna tillhandahållit har ett vägt volatilitetsmedeltal för FISIM-effekt på BNP räknats fram: det ligger på 4,4 %.

Volatilitetsmedeltalet för FISIM i fasta priser på hushållens slutliga förbrukning är lågt (3,0 %), samma gäller för FISIM i fasta priser på slutlig förbrukning i den offentliga sektorn och i hushållens ideella organisationer (1,8 %). Export och import uppvisar dock högre volatilitet, vilket förklarar det sammanlagda resultatet (4,4 %) och innebär att BNI är stabilare i fasta priser än vad BNP är i fasta priser.

Av dessa beräkningar kan man sluta sig till att den genomsnittliga FISIM-volatiliteten i fasta priser (4,4 %) och FISIM:s andel av BNP totalt (1,3 %) har för låga värden för att framkalla någon väsentlig störning i tillväxten i BNP mätt i fasta priser.

6. VAL AV METOD VID FISIM-FÖRDELNING

Förordningen innehåller sex alternativa provmetoder (se del III) för fastställande av en referensränta. Under provperioden på fem år skulle medlemsstaterna jämföra FISIM-fördelningens utfall på basis av en intern referensränta beräknad enligt var och en av de sex metoderna.

Vilken metod är bäst för FISIM-fördelning?

Metod 3 som använder två referensräntor (en för långfristiga transaktioner, en annan för kortfristiga transaktioner) är svårhanterlig och har den teoretiska nackdelen att man systematiskt eliminerar de "utjämningsfördelar" som uppstår genom att finansförmedlarna använder kortfristig inlåning för att finansiera utlåning med längre löptid. Den bör strykas.

Metoderna 4 (4a, 4b och 4c) grundar sig på genomsnittet av de ut- respektive inlåningsräntor som tillämpas i den inhemska institutionella sektorn. Eftersom den är ett genomsnitt förväntas denna referensränta ge mera stabila resultat, t.ex. undviker man en situation där referensräntan ligger nära utlåningsräntorna ett år och nära inlåningsräntorna nästa år.

Men volatilitetsberäkningarna har visat att volatiliteten inte blir signifikant lägre om man använder någon av metoderna 4 än om man använder någon av metoderna 1 eller 2. Alltså måste dessa två sistnämnda metoder ges företräde, eftersom de är bättre på att reflektera rena omkostnader för medel vid en in- eller utlåningstransaktion, utan inslag av serviceavgift eller riskpremie, vilket ur ett metodperspektiv är vad som krävs av en bra referensränta.

Alltså står valet mellan metod 1 och metod 2.

Metod 1 är baserad på den ränta som tillämpas mellan bankerna.

Metod 2 är också baserad på räntan mellan banker, men inbegriper också obligationsräntan för att omfatta transaktioner i ett bredare spektrum av löptider.

Bägge metoderna ger referensräntor som kan anses vara fria från serviceavgifter och riskpremie samt ger ganska stabila resultat. Bägge metoderna tillfredsställer

medlemsstaternas särskilda önskemål om att två kriterier beaktas vid fastställandet av relevant referensränta. Dessa kriterier är för det första att räntan skall ligga relativt nära det rena räntebegreppet och för det andra att resultaten skall vara så tillförlitliga som möjligt med hänsyn till de uppgifter som finns tillgängliga.

Under provperioden gav metod 2 i regel en högre referensräntesats än metod 1, eftersom den långa räntan var högre än den ränta som tillämpades mellan bankerna. Men skillnaden mellan de två metoderna var inte signifikant.

Eurostat rekommenderar metod 1, som grundar sig på räntan mellan bankerna. Den är enklare att beräkna och lättare att förstå för dem som använder nationalräkenskaperna. Metod 1 är fullt förenlig med SNA 1993 (Nationalräkenskapssystemet), som rekommenderar (punkt 6.128) att man använder den räntesats som tillämpas mellan bankerna för att uttrycka rena omkostnader för krediter, dvs. den räntesats som är så fri från riskpremie som den kan bli och som inte inbegriper någon förmedlingstjänst.

Av provperiodens resultat kan man utläsa att denna metod gav förhållandevis stabila och likartade resultat i medlemsstaterna, trots vissa problem med data som drabbar alla metoderna.

7. SLUTSATSER

I rådets förordning (EG) nr 448/98 anges olika metoder för att fördela FISIM i nationalräkenskaperna och föreskrivs om en provperiod för att pröva metoderna.

Medlemsstaterna har genomfört provprogrammet för FISIM-fördelning under 1995-2001.

Kommissionen anser att resultaten av provperioden är positiva. Med stöd av rådets förordning (EG) nr 448/98 kommer kommissionen därför före utgången av 2002 att lägga förslag till en kommissionsförordning om fördelning av FISIM i nationalräkenskaperna med hjälp av metod 1.

I detta förslag till kommissionsförordning kommer medlemsstaterna att åläggas FISIM-fördelning i nationalräkenskaperna från kalenderåret 2005.

Kommissionen kommer att diskutera med medlemsstaterna om hur långt bak i tiden beräkningarna skulle kunna gå. Vidare diskussioner kommer att föras i FISIM-arbetsgruppen om FISIM-fördelning i regionalräkenskaper och kvartalsräkenskaper.

För att undvika förvirring rekommenderar kommissionen att man använder nya siffror för budgetändamål, BNI blir nämligen ca 1 % högre för alla medlemsstater. Men enligt rådets förordning (EG) nr 448/98 skall FISIM-fördelningen inte beaktas i samband med gemenskapens budget och dess egna medel, annat än om rådet fattar ett enhälligt beslut om detta efter förslag från kommissionen.